

Такризи

роҳбари илмӣ ба диссертатсияи Каримов Қадриддин Облобердиевич дар мавзуи «Таҳлили муқоисавии ақидаҳои маорифпарварии Жан Жак Руссо ва Аҳмади Дониш» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа PhD, аз рӯи ихтисоси 6D020100 – фалсафа (6D020102 – Таърихи фалсафа).

Илму техника дар ҷаҳони муосир ба таври бесобиқа рушд карда, баъзе давлатҳои алоҳида ба абарқудратҳои сиёсӣ ҷарбӣ табдил ёфта, ба тамоми башарият хатар эҷод карда истодаанд. Мусаллаҳгардидани босуръати баъзе давлатҳо бо яроку аслиҳаҳои хатарзои ҷарбӣ низ натиҷаи рушди бемайлоии илм аст. Аз ин рӯ, рушди илм ҳам бояд бе ҳадду ҳудуд набошад, балки бо меъёр бошад, вале давлатҳои мутаракқӣ чунин меъёрҳоро ба сари давлатҳои камбизоату қафомонда бор карда, худ ба сохтани мудҳиштарин яроқҳо машғуланд. Ҳамаи ин яроқсозӣҳо бераҳмиҳо, қатлу кушторҳои халқи оддӣ, террору ифротгароӣ ва ғайра далолат бар он мекунад, ки инсоният аз гузашта дида, имрӯз бештар ба омӯзгору маориф, танзимкунандаи муносибатҳои иҷтимоӣ, тарғиби адолату баробарӣ ва раҳму шавқат ниёзманд аст. Имрӯз дар сатҳи тамоми кишварҳои олам маорифе зарур аст, ки фарзанди инсонро дар руҳияи инсондӯстӣ, шаъну шараф ва меҳнатдӯстӣ тарбия намояд, на дар руҳияи эстремизму терроризм, шовинизму нажодпарастӣ, манфиатхоҳӣю прагматизми эгаистӣ ва ғайра.

Мутафаккирони маъруф Жан Жак Руссо ва Аҳмади Дониш аз зумраи ҳамон маорифпарваронеанд, ки фарзанди инсонро дар руҳияи инсондӯстӣ, раҳму шавқат, меҳнати ҳалол, накукорӣю ростқавлӣ, ҳақиқатҷӯӣю ҳақиқатгӯӣю ва таҳаммулпазирӣ тарбия менамоянд. Ҳарчанд мутафаккирони зикршуда дар шароити иҷтимоии аз ҳамдигар аз ҳар ҷиҳат фарқи куллидошта зистаанд, вале шароити зисту зиндагӣ, муносибатҳои иҷтимоӣ, ҳодисаҳои ташаккулёбандаю рушдкунандаи иҷтимоӣ ва дигар омилҳо онҳоро маҷбур сохтаанд, ки ҳамчун олим ҳулосаҳои ба ҳам монанд бароранд. Аҳмади Дониш тақрибан як аср пас аз Ж.Ж. Руссо зиндагӣ кардааст ва забонҳои хориҷиро умуман намедонист, асарҳои Ж.Ж. Руссо дар замони зиндагии А. Дониш тарҷума ҳам нашуда буданд, вале тарзи андешаю ҳулосабарорихҳои саромади маорифпарварии тоҷик дар бисёр маврид андешаҳои Ж.Ж. Руссо ба ёд меоранд. Чунин умумиятҳо боис бар он гардидаанд, ки диссертант Каримов Қ.О. дар ин самт диссертатсияи алоҳидаи илмиро бо номи «Таҳлили муқоисавии ақидаҳои маорифпарварии Жан Жак Руссо ва Аҳмади Дониш» рӯи кор оварад.

Шиносоӣ бо маводи диссертатсионӣ, мазмуну мундариҷаи он, таҳлили адабиёти истифодашуда ишора бар он мекунад, ки дар пайи таҳқиқи мавзӯ диссертант аз сарчашмаҳо, китобу асарҳои таълифкардаи ҳуди маорифпарварон бо забони асл ва дар тарҷумаҳо, асарҳои илмӣ-тадқиқотии олимони ватанию хориҷӣ хуб оғаҳӣ дошта, аз онҳо самаранок истифода бурдааст.

Дар қисмати муқаддимаии диссертатсия диссертант бо якчанд далел мубрамият ва аҳамияти илмӣ мавзуи интиҳобкардаашро нишон медиҳад. Дар қисмати дараҷаи омӯхта шудани мавзӯ бошад, диссертант мавқеи олимони ватанию хориҷиро, ки ба мавзуи зикршуда даҳолат кардаанд, ба таври мушаххас нишон медиҳад ва самти таҳқиқоташро дақиқ мегардонад.

Мақсади тадқиқоти илмӣ - таҳқиқ кардани сарчашмаҳои асосии пайдоиши равияи маорифпарварӣ дар Фаронсаю Осиёи Миёна ва нишон додани ҷиҳатҳои умумиятдоштаю фарқкунандаи ақидаҳои маорифпарварии Жан Жак Руссо ва Аҳмади Дониш мебошад. Аз ин рӯ, ба муҳаққиқ муяссар гаштааст, ки ҳангоми таҳияи диссертатсия вобаста ба вазифаҳои пешгузошта, маводро таҳқиқ ва ҷо ба ҷо гузошта, низомнокӣ, пайдарпайӣ ва мантиқи фикрро риоя намуда, ҳар як зербоб ва бобҳоро бо ҳулосаҳо асоснок намояд. Ҳамчунин диссертант объекту предмети тадқиқоташро муайян карда, асосҳои методологию назариявии онро пешкаш намудааст. Диссертант сарчашмаҳои асосиро низ дар алоҳидагӣ дарҷ намудааст.

Навгониҳои диссертатсия дар чунин шакл пешкаш гардидаанд: дар Франция ва Осиёи Миёна пайдоиши маорифпарварӣ дар доираи нишон додани ҷиҳатҳои умумиятдошта ва хусусиятҳои фарқкунандаи он таҳқиқ карда шудаанд; шарҳи ҳол ва мазмуну моҳияти осори Жан Жак Руссо ва Аҳмади Дониш ба таври мухтасар мавриди таҳлил ва муқоиса қарор гирифтаанд; сарчашмаҳои идеявии ташаккулёбии ақидаҳои маорифпарварии Жан Жак Руссо ва Аҳмади Дониш дар ҷорҷӯбаи маъхазҳои таърихӣ-илмӣ асоснок карда шудаанд; вазъи баррасии масъалаи инсон ва иртиботи ӯ бо ҷомеа дар таълимоти Жан Жак Руссо ва Аҳмади Дониш дар доираи асарҳои бунёдии онҳо мавриди таҳлил ва муқоиса қарор гирифтаанд; моҳияти фалсафии консепсияи тарбияи табиӣи Жан Жак Руссо ва ҷиҳатҳои умумиятдошта ва хусусиятҳои фарқкунандаи он аз назарияи тарбияи Аҳмади Дониш илман таҳқиқ ва нишон дода шудаанд; таъсири ақидаҳои маорифпарварии Жан Жак Руссо ва Аҳмади Дониш дар ташаккули афкори фалсафии ҳамасрон ва мутафаккирони баъдина мавриди таҳлилу муқоиса қарор дода шудаанд.

Бинобар ин, натиҷаҳои бадастоварда ва ҳулосаҳои ҷамъбастшударо метавон барои иҷрои тадқиқотҳои илмӣ дар соҳаи таърихи фалсафа, фалсафаи маорифпарварӣ, ҷомеашиносӣ, ахлоқ ва фарҳангшиносӣ, барои таҳия кардани маҷмуаҳои таълимӣ-методӣ, тавсияҳои илмӣ-методӣ ва курси мухтасари лексияҳо оид ба фалсафаи маорифпарварӣ мавриди истифода қарор дод.

Нуктаҳои муҳиме, ки барои ҷимоя пешкаш гардидаанд аз 10 банд иборат буда, асоси рисолаи диссертатсиониро дар бар гирифта метавонанд.

Рисола аз муқаддима, ду боб, 6 зербоб, ҳулоса ва рӯйхати адабиёт иборат аст. Боби аввал аз 3 зерфасл иборат буда, дар он масъалаҳои пайдоиши маорифпарварӣ дар Фаронса ва Осиёи Марказӣ: умумият ва фарқият, мухтасари шарҳи ҳол ва таснифи осори Жан Жак Руссо ва Аҳмади Дониш, сарчашмаҳои идеявии ташаккулёбии ақидаҳои маорифпарварии Жан Жак Руссо ва Аҳмади Дониш мавриди омӯзишу баррасӣ қарор дода шудаанд.

Боби дуюми диссертатсия низ аз 3 зербоб иборат буда, ба омӯзишу баррасии масъалаҳои зерин нигаронида шудааст: баррасии масъалаи инсон ва иртиботи ӯ бо ҷомеа дар таълимоти Жан Жак Руссо ва Аҳмади Дониш; моҳияти фалсафии концепсияи тарбияи табиӣ Жан Жак Руссо ва хусусиятҳои фарқкунандаи он аз назарияи тарбияи Аҳмади Дониш; таъсири ақидаҳои маорифпарварии Жан Жак Руссо ва Аҳмади Дониш дар ташаккули афкори фалсафии ҳамасрон ва мутафаккирони баъдина. Дар ҳар ду боб диссертант тавонистааст, ки масъалаҳои дар банди мақсаду вазифаҳо гузошташударо дар алоҳидагӣ мавриди омӯзиш қарор дода, дар ниҳоят ҳулосаи илмӣ худро барорад. Дар ҳулосаи умумии диссертатсия, натиҷагирӣҳо ва навоғонҳои қор ҷамъбаст карда шудаанд.

Мухтаводи дохилии диссертатсия бо номи бобҳо ва унвони мавзӯ мутобикат менамояд. Диссертатсия дар доираи ихтисоси илмҳои фалсафӣ, бахусус таърихи фалсафа таҳия гардидааст. Интишороти довталаб дар 4 мақолаи тақризшавандаи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дарҷ гардидаанд. Дар таҳия, таҳлил, муқоисаи мавод ва ҳулосаҳо саҳми шахсии довталаб ба мушоҳида мерасад.

Ҳамин тавр, рисолаи диссертатсионии Каримов Қадриддин Облобердиевич дар мавзӯи «Таҳлили муқоисавии ақидаҳои маорифпарварии Жан Жак Руссо ва Аҳмади Дониш» барои дарёфти дараҷаи PhD, аз рӯи ихтисоси 6D020100 фалсафа қори илмӣ-тадқиқотии анҷомёфта буда, масъалаи мубрами рӯзро таҷассум менамояд. Рисола дорои аҳамияти илмӣ-амалӣ буда, ба меъёрҳои муайянкардаи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ аст. Бинобар ин, муҳаққиқ Каримов Қадриддин барои сазовор гаштан ба дараҷаи доктори фалсафа PhD, аз рӯи ихтисоси 6D020100 - фалсафа арзанда аст.

Доктори илмҳои фалсафа, дотсент,
мудир кафедраи забони франсавии
ДДОТ ба номи Садриддин Айни
E-mail: sultonzoda83@mail.ru

734003, ҚТ, ш. Душанбе, хиёбони Рудакӣ, 121
ДДОТ ба номи Садриддин Айни. Тел: 938 14 86 39

Султонзода С.А.

Имзои А.С. Султонзодаро тасдиқ мекунам:

Сардори Раёсати кадрҳо ва қорҳои махсуси ДДОТ
ба номи Садриддин Айни

Мустафозода А.

05.02.2025